

9. Krause M., Schwitters D. SMS-Kommunikation – Inhaltsanalyse eines kommunikativen Phänomens / M. Krause, D. Schwitters. – Hannover, 2002. – 35 S.

10. Dittmann J. Medium & Kommunikationsform am Beispiel der SMS / J. Dittmann, H. Siebert, Y. Staiger-Anlauf. – Hannover, 2007. – 58 S.

УДК 811.161,2:81'233]:82-94

*Левченко К.І.
(Полтава, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕРЕЖЕВОГО ЩОДЕННИКА В ГЕНОЛОГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Статтю присвячено аналізу тенденцій генологічних досліджень мережесвих щоденників. Окреслено основні підходи до вивчення цього жанру вітчизняними та зарубіжними лінгвістами, здійснено спробу подання дефініції блогу та визначення його місця у системі мовленнєвих жанрів.

Ключові слова: блог, генологія, жанр, Інтернет-комунікація, мережесвий щоденник.

Статья посвящена анализу тенденций генологических исследований сетевых дневников. Определены основные подходы к изучению этого жанра отечественными и зарубежными лингвистами, предпринята попытка представления дефиниции блога и определения его места в системе речевых жанров.

Ключевые слова: блог, генология, жанр, Интернет-коммуникация, сетевой дневник.

The article analyzes the trends of genological research of blogs. The autor gives the basic approaches to the study of this genre by Ukrainian and foreign linguists, and makes an attempt to give the blog definition and to determine the blog's place in the system of speech genres.

Key words: blog, genology, genre, Internet communications, network diary.

Робота присвячена дослідженню блогів як жанру мережевої комунікації, проведеному в межах віртуальної жанрології – новітнього напрямку в теорії мовленнєвих жанрів, у завдання якого, за твердженням О.І. Горошко, входять “опис і структурування всього різноманіття дигітальних або Інтернет-жанрів і способів їх класифікації” [1 : 371]. Як справедливо стверджує дослідниця, віртуальну жанрологію можна розглядати як частину ширшого напрямку сучасної лінгвістики, що аналізує мовленнєву практику Інтернет-комунікації та дигітального спілкування – лінгвістики Інтернету (Див. докл.: [2]).

Актуальність дослідження зумовлюється зростанням популярності блогів (Інтернет-щоденників) як нового комунікативного середовища, яке, зважаючи на багатогранність і складну структуру, а також нетривалий час існування (із середини 1990 р.), до цих пір залишається однією з найменш досліджених царин лінгвістичного пізнання. Попри це, за останні кілька років з'явилася значна кількість робіт, присвячених окремим аспектам віртуальної комунікації, результати яких потребують систематизації. Значний вклад у

© Левченко К.І., 2011

теорію жанрів Інтернет-щоденників внесли вітчизняні та зарубіжні лінгвісти: О.В. Алексеев [3], О.І. Горошко [1; 2], С.В. Заборовська [4], Н.Б. Рогачова [5], М.Ю. Сидорова [6], Р. Блад [7], Д. Крістал [8], С. Херрніг [9], Р. Кайзер [10], Б. Шелл [11] та К. Мартін [11] та ін.

Мета роботи – аналіз основних підходів до проблеми дослідження Інтернет-щоденників у межах теорії мовленнєвих жанрів – передбачає: 1) з'ясування суті поняття “мережевий щоденник” (“блог”, “Інтернет-щоденник”); 2) визначення основних характеристик блогу як лінгвістичного феномену.

Аналіз теоретичних досліджень мережевих щоденників спонукає до висновку, що в сучасній метамові існує значна кількість визначень поняття “блог”. Словник “Меріам Уебстер” характеризує його як “веб-сайт, який містить персональний мережевий щоденник з роздумами, коментарями та часто гіперпосиланнями, наданими автором; також зміст такого сайту” [12]. Дослідниця віртуального дискурсу Р. Кайзер визначає мережевий щоденник як “частотні хронологічні публікації особистих думок і веб-посилань. Блог часто подає те, що відбувається і в житті людини, і в Інтернеті” [10 : 3]. Б. Шелл та К. Мартін у “Словнику хакерів” характеризують блог як “Інтернет-журнал і форум для коментарів, які одночасно служать публічним полігоном для дискусій” [11 : 39]. В англійській Вікіпедії подано розлогу характеристику феномену: «різновид сайту чи його частина. Блоги зазвичай підтримуються особою шляхом регулярного створення записів із коментарями, описами подій чи іншими матеріалами, такими як зображення чи відео. Записи зазвичай розміщуються у зворотному хронологічному порядку... Більшість блогів інтерактивні, тобто дозволяють відвідувачам залишати коментарі та повідомлення один одному, що відрізняє їх (*блоги* – *К.Л.*) від статичних сайтів» [13]. Російська Вікіпедія зазначає, що Інтернет-щоденник – це “веб-сайт, основний зміст якого – записи, що регулярно додаються, і містять текст, зображення чи відео. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості, відсортовані в зворотному хронологічному порядку (останній запис вгорі). Відмінність блогу від традиційного щоденника зумовлюється середовищем: блоги зазвичай публічні та передбачають сторонніх читачів, котрі можуть вступити з автором у публічну полеміку (в коментареві до запису або у своїх блогах)” [14]. Українська Вікіпедія подає дещо вужчу дефініцію: “це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості” [15]. Д. Крістал визначає блоги, як “середовище веб-простору, яке надає можливість користувачам створювати, публікувати та редагувати записи в будь-який час” [8 : 240], а С. Херрніг зазначає: “блоги – часто оновлювані веб-сторінки, у яких датовані записи розміщуються в хронологічному порядку” та називає їх найновішим жанром Інтернет-комунікації [9 : 101]. На думку Р. Блад, основними конститутивними характеристиками мережевих щоденників є часті оновлення, велика кількість гіперпосилань на зовнішні сайти чи інші блоги та високий рівень соціальної інтерактивності (блоги часто посилаються один на одного, у багатьох із них читачі можуть залишати до записів коментарі) [7].

Систематизувавши матеріал, виділимо низку суттєвих ознак мережевого щоденника: віднесеність до сайтів, так звана щоденниковість, зворотний хронологічний порядок записів, їх незначний розмір та тимчасова значущість, мультимедійність, гіпертекстовість та інтерактивність. Із опертям на сказане ми схильні інтерпретувати блог як веб-сайт (або розділ сайту), що містить датовані короткі гіпертекстові мультимедійні записи тим-

часової значущості, представлені у зворотному хронологічному порядку, з можливістю зв'язку між автором та читачем.

Однією з перших робіт, присвячених дослідженню мережових щоденників, стала дисертаційна робота української дослідниці С.В. Заборовської “Особенности виртуального дискурса в пространстве Интернет (на примере интернет-дневников)”, предметом дослідження якої стали сутність і взаємозв'язок категорій антропоцентричної парадигми лінгвістичного знання, які визначають жанрово-комунікативну, наративну та мовленнєву організацію Інтернет-щоденників. Мета роботи – дослідження лінгво-соціальних і текстово-дискурсивних особливостей блогу, які виходять із лінгвокомунікативної природи віртуального дискурсу й одночасно визначають її. Жанрова диференціація Інтернет-комунікації, зокрема виділення блогів у окремий жанр, на думку дослідниці, досить відносна, оскільки засновується на “нетривкому ґрунті соціально-культурної та соціально-психологічної ситуації, які у свою чергу тримаються на мінливих у своїй природі ціннісних установках, стереотипах – етичних і поведінкових” [4 : 11]. Натомість російський філолог М.Ю. Сидорова схильна виділяти блог у окремий жанр. Обравши його основним предметом дослідження, у монографії “Интернет-лингвистика: русский язык. Межличностное общение” вона аналізує міжособистісне спілкування в Рунеті (російськомовному Інтернеті) на тлі загальних тенденцій розвитку російської мови й комунікації та називає Інтернет-щоденники складним жанром електронного спілкування, який накладає на учасників комунікації значні зобов'язання, адже регулярне ведення протягом кількох років відкритого щоденника, цікавого іншим людям, підтримання діалогу з ними, виконання ролі автора-господаря передбачають достатню мовну кваліфікацію та загальну культуру того, хто пише. Влучним, на наш погляд, є зауваження про те, що в чатах ті ж мовленнєві особистості поводяться значно вільніше, користуючись лексикою та фразеологією, яку на сторінки свого щоденника вони свідомо не пускають. “Більшість молодих Інтернет-комунікантів вбачають різницю між жанром вільної бесіди в чаті (“розмовний” Інтернет-жанр) і створенням, “написанням” Інтернет-щоденника: те, що можна в першому, не дозволяється в другому” [6 : 80].

Услід за дослідницею, ми схильні виділяти три принципово відмінні угруповання мовленнєвих творів у жанрі блогу: 1) засоби докомунікативної самопрезентації (ім'я користувача, аватар, назва щоденника, список зацікавлень автора та його статус (підпис або девіз)), у яких реалізується намічена автором лінія мовленнєвої поведінки; 2) власне щоденникові записи та 3) діалогічна (полілогічна) частина текстів мережових щоденників (коментарі читачів до записів і відповіді авторів). Останні, як справедливо стверджує науковець, дозволяють лінгвістові дослідити комунікативну поведінку в групі та визначити штрихи до портрета мовленнєвої особистості сучасника [6 : 74–78].

Жанрові питання блогосфери висвітлюються й у роботі Н.Б. Рогачової “Новые приоритеты в русском Интернет-общении: на материале жанра блога”, хоча безпосереднім предметом дослідження стали мовна гра й іронія. На думку дослідниці, мережові щоденники (як і вся Інтернет-комунікація загалом) можуть бути віднесеними до вторинних мовленнєвих жанрів, оскільки в них діють не реальні люди, а їх віртуальні двійники, принципово нетотожні реальним людям, заміна яких “масками” створює особливий ігровий простір, подібний концепції М.М. Бахтіна стосовно карнавалу як “світу навиворіт”. Комунікативними правилами цього простору науковець визначає пряму залежність між

ступенем приватності, значимості для автора й використанням мовної гри й іронії, аргументуючи це тим, що обговорення значимих для особистості тем створює небезпеку отождолення справжнього “Я” автора та його віртуальної маски, що порушує “правила гри”. На думку Н.Б. Рогачової, “в Інтернет-щоденниках не прийнято відноситися серйозно до себе і, відповідно, й до своїх світоглядних установок, цінностей тощо, а також прямо та яскраво висловлювати позитивну (особливо естетичну) оцінку. Створюється образ іронічного (і що важливіше – самоіронічного), глузливого, злегка цинічного автора щоденника. Така позиція дозволяє користувачу не боятися втрати свого “віртуального обличчя”. Допустимою стає також абсолютно некооперативна, агресивна поведінка” [5 : 390–400]. Дослідниця досить цікаво аналізує наявний стан проблеми, однак нам складно погодитися з надмірною категоричністю висновків автора.

У західній лінгвістиці першими дослідниками мережеских щоденників були їх автори. Серед них увагу привертає Р. Блад, яка виділяє три групи блогів: фільтри, особисті щоденники та нотатники. Фільтри зосереджені на зовнішній для автора інформації й представлені набором покликань і коментарів до них. Особисті щоденники зосереджуються на внутрішній (відносно автора) інформації – його роздумах, звітах, відгуках тощо. Нотатники характеризуються більшим розміром і становлять собою сфокусовані, розгорнуті есеї [7].

Найавторитетніше та найвідоміше в лінгвістичних колах вивчення Інтернет-щоденників проводиться групою вчених, що виступають під брендом BROG (аббревіатура від (We)blog Research on Genre project – англ. “Проект жанрового дослідження блогів”), очолюваною С. Херрінг. У монографії “Bridging the Gap: A Genre Analysis of Weblogs” (“Здолати розрив: жанровий аналіз вебблогів”) дослідники проводять контент-аналіз 203 мережеских щоденників, порівнюючи результати з твердженнями про їх характер інших дослідників. Науковці дійшли висновку, що соціальна інтерактивність блогів і їх орієнтованість на зовнішні події перебільшена, натомість дослідниками недооцінено важливість мережеских щоденників як індивідуальних форм самовираження [9 : 6]. Попередниками блогів С. Херрінг називає паперові щоденники (особисті щоденники) та редакторські колонки (фільтри) [9 : 9–10].

Найбільш ґрунтовне генологічне дослідження Інтернет-щоденників у розвідці “Записи в блогах як речовий жанр інтернет-комунікації: попытка описання” здійснив російський дослідник О.В. Алексєєв. Услід теорії семантичних примітивів А. Вежбицької автор описує жанр запису у блогові так:

*хочу писати про різні речі, що відбуваються у житті
пишу це тому, що хочу сказати те, що думаю про ці речі
думаю, що ви б хотіли знати про ці речі і про те, що я про них думаю*

Застосовуючи «модель мовленнєвого жанру» Т.В. Шмельової, де жанр описано за сімома параметрами (комунікативна мета (інформативна, імперативна, етикетна, оцінна), образ автора, образ адресата, образ минулого (ініціальні та реактивні жанри), образ майбутнього, тип диктумного (подієвого) змісту та мовне втілення), дослідник відносить переважну більшість записів у блогах до інформаційно-оцінних жанрів, зазначаючи значну частотність подачі та запиту інформації. Говорячи про оцінку, О.В. Алексєєв відзначає її відмінність в усних побутових жанрах та жанрі Інтернет-щоденника, яка в останньому, як правило, відноситься до третіх осіб або явищ чи подій. Пряме оціню-

вання особи адресата, за словами дослідника, не характерне для цього комунікативного середовища. Комунікативну мету науковець визначає як бажання повідомити про щось світові, що безумовно пов'язане з характеристиками автора. Щодо мережевих щоденників, то йдеться про особу, якій «є що сказати», яка здатна зацікавити читача та викликати зворотну реакцію.

Увагу дослідника привертає адресат, який, за його словами, визначає одну із принципових відмінностей жанру блогу від споріднених із ним жанром традиційного паперового щоденника. Попри те, що автор останнього має на увазі певного адресата, навіть якщо ним є сам автор у майбутньому, відмінність мережевого щоденника в даному випадку полягає у швидкості зворотної реакції адресата та в тому, що адресати – це відомі автору постійні читачі, особисто знайомі з ним, і незнайомі йому люди, що не відносяться до кола прямих адресатів. Таким чином, блоги, за словами дослідника, об'єднують у собі потенційно необмежену концепцію адресата, властиву жанрам ЗМІ та літератури.

Записи в Інтернет-щоденнику науковець відносить до ініціальних жанрів, а коментарі до них – до реактивних. У концепції майбутнього жанр запису в блогах передбачає обговорення записів у коментарях чи інших записах. О.В. Алексєєв зазначає, що розгляд параметра диктумного змісту Інтернет-щоденника неможливий через складнощі жанру та різноманітність висловлювань у ньому. У мовному втіленні жанру мережевого щоденника, за словами дослідника, на перший план виходить індивідуальність і свобода [3 : 452–457]. Користуючись термінологічною системою К.Ф. Седова [16], науковець також розглядає блог як гіпержанр, а різні типові журнали відносить до субжанрів. Як окремий жанр автор виділяє коментарі до записів у блозі.

Аналіз фактичного матеріалу дає підстави висунути гіпотезу про появу нового, вищого жанрового рівня, який складається з сукупності гіпержанрів. Ми схильні вважати його однією наступною (четвертою) порядку після гіпержанру та пропонуємо термін «наджанр» для позначення цього рівня.

Характерною особливістю наджанру, на наш погляд, є те, що він поєднує в собі мовленнєві жанри, не об'єднані однією комунікативною ситуацією та спільним контекстом. Його тяглість, крім того, не обмежується певним відрізком часу, вона практично панхронічна, на відміну від короткотривалого гіпержанру (наприклад, звіту, переповідання, висловлювання власного ставлення, роздуму, розповіді автобіографічного характеру, хизування, власне щоденникового запису, реклами, розповіді про власні враження, натяку, обурення, прохання, обіцянки, жанру авторської поезії тощо). Ці жанри, на відміну від окремих жанрів у складі гіпержанру, не об'єднуються наскрізною комунікативною ситуацією. Основним системоутворюючим чинником для наджанру є формальна належність його елементів до конкретного дискурсу (Інтернет-щоденника конкретного користувача).

На наш погляд, наджанр – це мовленнєва форма, яка репрезентує увесь спектр соціально-комунікативних ситуацій, має протяжність у часі та на рівні форми об'єднує у своєму складі мовленнєві жанри нижчих рівнів, які належать до різних ситуацій спілкування. Матеріальним вираженням наджанру є жанр Інтернет-щоденника.

Підсумовуючи результати проаналізованих розвідок, можемо охарактеризувати мережевий щоденник як індивідуальну форму самовираження автора, текстову реалізацію бажання повідомити про щось практично необмежене коло адресатів, яка складається із засобів докомунікативної презентації «віртуального обличчя» автора та щоденникових

записів, що передбачають швидку зворотну реакцію адресата у вигляді коментарів чи інших записів.

Зважаючи на відносно нетривалу історію лінгвістичних досліджень мережевих щоденників, має місце неусталеність наукової метаформи, зокрема в термінологічній системі, але уже тепер можна стверджувати, що розвиток Інтернет-комунікації, зокрема блогів, інтенсифікував генологічні дослідження. Утім, привертає увагу неоднозначна інтерпретація дослідниками-жанрологами особи автора – від нерегламентованої свободи його комунікативних дій до чіткої детермінованості; від глибокої інтимності записів у щоденнику до розгляду їх як публічної нарації, карнавалізації. Метою подальших досліджень у даній галузі, на нашу думку, має стати опис особливостей функціонування мови в Інтернеті з урахуванням складної взаємодії багатьох факторів та магістрального включення в мережу людського фактора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горошко Е. И. Теоретический анализ Интернет-жанров: к описанию проблемной области / Е. И. Горошко // *Жанры речи: Сборник научных статей*. Саратов : Издательский центр «Наука», 2007. – Вып. 5. Жанр и культура. – 440 с. – С. 370–389.
2. Горошко Е. И. Лингвистика Интернета: формирование дисциплинарной парадигмы / Е. И. Горошко. // *Жанры и типы текста в научном и медийном дискурсе: межвуз. сб. науч. тр. – Вып. 5 / отв. ред. А. Г. Пастухов. – Орел : ОГИИК, ПФ «Картуш», 2007. – 378 с. – С. 223–237.*
3. Алексеев А. В. Записи в блоге как речевой жанр интернет-коммуникации: попытка описания / А. В. Алексеев. // *Филологические этюды: Сб. науч. ст. молодых ученых : В 3 ч. Саратов : Изд. центр «Наука», 2010. – Вып. 13, ч. I–III. – С. 452–457.*
4. Заборовская С. В. Особенности виртуального дискурса в пространстве Интернет (на примере интернет-дневников): дис... канд. филол. наук: 10.02.02 / ХНУ им. В. Н. Каразина / С. В. Заборовская // *Харків, 2006. – 217 с.*
5. Рогачева Н. Б. Новые приоритеты в русском Интернет-общении: на материале жанра блога / Н. Б. Рогачева. // *Жанры речи: Сборник научных статей*. Саратов : Издательский центр «Наука», 2007. – Вып. 5. Жанр и культура. – 440 с. – С. 389–403.
6. Сидорова М. Ю. Интернет-лингвистика: русский язык. Межличностное общение / М. Ю. Сидорова. – М. : «1989.ру», 2006. – 184 с.
7. Blood R. *Weblogs: A History and Perspective* [Електронний ресурс] / R. Blood. – Режим доступу: http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html (20.04.11). – Назва з екрану.
8. Cristal D. *Language and the Internet* / D. Cristal. – N.Y. : Cambridge University Press, 2006. – 316 str.
9. Herring S. C., Scheidt L. A., Bonus S., Wright E. Bridging the gap: a genre analysis of weblogs / S. C. Herring, L. A. Scheidt, S. Bonus, E. Wright // *The 37th Annual Hawaii International Conference. – System Sciences, 2004. – P. 101–111.*
10. Kaiser R. *Investigating Social Networking Information* [Електронний ресурс] / R. Kaiser. – Режим доступу: <http://www.kcill.org/researchhelp/researchguides/InvestigatingSocialNetworking.pdf> (20.04.11). – Назва з екрану.

11. Schell B., Martin C. Webster's new world hacker dictionary / B. Schell, C. Martin. - Indianapolis (IN) : Wiley Publishing, cop. 2006. - XLIV, – 387 str.
12. Merriam-Webster Online. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/blog> (20.04.11). – Назва з екрану.
13. Blog. Material from Wikipedia, The Free Encyclopedia. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Blog> (20.04.11). – Назва з екрану.
14. Блог. Матеріал из Википедии, свободной энциклопедии [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Блог> (20.04.11). – Назва з екрану.
15. Блог. Матеріал із Вікіпедії, вільної енциклопедії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Блог> (20.04.11). – Назва з екрану.
16. Седов К. Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции / К. Ф. Седов. – М. : Лабиринт, 2004. – 320 с.

УДК 811.111-26

*Максимчук Н.М.
(Київ, Україна)*

АНГЛОМОВНИЙ БРИФІНГ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджується англомовний брифінг як специфічний тип комунікації, що прямо або опосередковано інтегрує механізми реалізації комунікативних технологій під час його проведення у Міністерстві оборони США.

Ключові слова: брифінг, комунікативні технології, офіційне спілкування, паблік рілейнз, політичні технології, пропаганда.

В статье исследуется англоязычный брифинг как специфический тип коммуникации, который прямо или опосредованно интегрирует механизмы реализации коммуникативных технологий во время его проведения в Министерстве обороны США.

Ключевые слова: брифинг, коммуникативные технологии, официальное общение, паблик рилейнз, политические технологии, пропаганда.

The article deals with briefings held at the Ministry of Defense of the United States of America as a specific type of communication which integrates the mechanisms of implementation of communication technologies.

Key words: briefing, communication technologies, official communication, PR, political technologies, propaganda.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Офіційне спілкування – це особливий тип комунікативної діяльності. Його учасники несуть відповідальність за ту інформацію, яку виносять на публічне обговорення. Свідками цього спілкування у багатьох випадках аудиторія стає завдяки засобам

© Максимчук Н.М., 2011